

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Μαρία Τσαντσάνογλου

Διευθύντρια του Κρατικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης

Προνοπτική επένδυση του δημοσίου αγοράς της συλλογής Κωστάκη

■ του Άγγελου Αγγελίδη

Η αγορά της συλλογής Κωστάκη ήταν η πιο προνοπτική επένδυση του ελληνικού δημοσίου στο χώρο των εικαστικών τεχνών. Μέσα από τη μεθοδική και τεκμηριωμένη προβολή της συλλογής, το Κ.Μ.Σ.Τ. εγγράφεται στα σημαντικά μουσεία της Ευρώπης

Η συνεργασία δεν έχει τυπικό χαρακτήρα αλλά γίνεται με άξονα την κοινή αγάπη για αυτό που θα παρουσιάζαμε: την ρηξικέλευθη ρωσική τέχνη των πρώτων δεκαετιών του 20ού αιώνα

Στο Παρίσι γεννήθηκαν πολλά κινήματα του μοντερνισμού και βρήκαν έδαφος οι ευρωπαϊκές πρωτοπορίες. Ωστόσο, στο ιστορικό κέντρο των τεχνών, η ρωσική πρωτοπορία ποτέ δεν παρουσιάστηκε σε εξειδικευμένη έκθεση

Δυστυχώς, όμως, ο αριθμός των φιλότεχνων της Θεσσαλονίκης είναι απογοητευτικά περιορισμένος. Κι αυτό δεν είναι μυστήριο, είναι μια πραγματικότητα που οφείλουμε να αλλάξουμε

Για πρώτη φορά το Παρίσι φιλοξενεί μεμονωμένη έκθεση για τη συλλογή Κωστάκη, χάρη στη πρωτοβουλία του Κρατικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης. Πρόκειται για 179 έργα, καθώς και αρχειακό υλικό, τα οποία παρουσιάζονται υπό τον τίτλο «Vers de Nouveaux Rivages» («Προς Νέες Ακτές»), στο Μουσείο Maillol στο Παρίσι.

Με αφορμή τη συγκεκριμένη έκθεση η διευθύντρια του ΚΜΣΤ Μαρία Τσαντσάνογλου εκτιμά ότι θα είναι από τις πιο επιτυχημένες εκθέσεις του Παρισιού. Θεωρεί ως την «πιο προνοπτική επένδυση του ελληνικού δημοσίου» την αγορά της συλλογής Κωστάκη, έργα της οποίας έχουν δει πολλοί φιλότεχνοι της Θεσσαλονίκης. Ωστόσο, η κ. Τσαντσάνογλου υπογραμμίζει την ανάγκη να υιοθετήσουν και οι Θεσσαλονικείς τη συνήθεια των κεντροευρωπαίων να επισκέπτονται οικογενειακά τα Σαββατοκύριακα τα μουσεία, τα οποία όπως λέει έχουν αλλάξει πολύ τις τελευταίες δύο δεκαετίες.

Η κ. Τσαντσάνογλου υποστηρίζει ότι το Μουσείο λειτουργεί από... κεκτημένη ταχύτητα καθώς δεν έχει οριστεί νέο δ.σ. και εκφράζει την ευχή της να προχωρήσει γρήγορα η στέγασή του στην αγορασμένη από το υπουργείο Πολιτισμού, ΥΦΑΝΕΤ.

■ Πρόσφατα εγκαινιάστηκε η έκθεση με έργα από τη συλλογή Κωστάκη του ΚΜΣΤ στο Παρίσι. Πώς μεταφράζεται μια τέτοια έκθεση για ένα ελληνικό μουσείο;

Η έκθεση "Vers de nouveaux rivages" ("Προς Νέες Ακτές") με έργα από τη συλλογή Κωστάκη του Κ.Μ.Σ.Τ. που εγκαινιάστηκε στις 12 Νοεμβρίου στο Μουσείο Μαγιόλ του Παρισιού είναι ένα πολύ σημαντικό πολιτιστικό γεγονός για το μουσείο και τη χώρα γιατί παρουσιάζει, και καθώς φαίνεται με μεγάλη επιτυχία, μια ολοκληρωμένη ενότητα έργων της εικαστικής πρωτοπορίας στο Παρίσι που είναι η καρδιά του μοντερνισμού και των ιστορικών πρωτοποριών. Εξαιρετική ήταν και η συγκυρία της έκθεσης "Ο Φουτουρισμός στο Παρίσι", η οποία παρουσιάζεται ταυτόχρονα στο Κέντρο Πομπιντού και όπου το Κ.Μ.Σ.Τ. επίσης συμμετέχει με δύο σημαντικά και πολύ προβλεπόμενα έργα από τη συλλογή Κωστάκη. Έχω πει πολλές φορές ότι η αγορά της συλλογής Κωστάκη ήταν η πιο προνοπτική επένδυση του ελληνικού δημοσίου στο χώρο των εικαστικών τεχνών. Μέσα από τη μεθοδική και τεκμηριωμένη προβολή της συλλογής, το Κ.Μ.Σ.Τ. εγγράφεται στα σημαντικά μουσεία της Ευρώπης.

■ Ποια ήταν η εμπειρία από μια τέτοια διεθνή συνεργασία δεδομένου ότι δεν επρόκειτο για δανει-

σμο μεμονωμένων έργων, αλλά για μια ολόκληρη παραγωγή-έκθεση;

Η συνεργασία ήταν υποδειγματική. Ας μην ξεχνούμε ότι ιδρύτρια του μουσείου Μαγιόλ ήταν η ρωσική καταγωγής Dina Vienny, η οποία ήταν μοντέλο του Μαγιόλ, του Ματίς, του Μπονάρ και άλλων μεγάλων δημιουργών, αλλά και συλλέκτρια έργων ρωσικής τέχνης, κυρίως από τη δεκαετία του 1960. Επομένως από την πρώτη στιγμή αισθανθήκαμε ότι η συνεργασία δεν έχει τυπικό χαρακτήρα αλλά γίνεται με άξονα την κοινή αγάπη για αυτό που θα παρουσιάζαμε: τη ρηξικέλευθη ρωσική τέχνη των πρώτων δεκαετιών του 20ού αιώνα. Άσφαλτος είναι και ο κατάλογος της έκθεσης που τυπώθηκε από τις εκδόσεις Gallimard γιατί περιέχει τις πιο πιστές, έως σήμερα, φωτογραφικές αναπαραγωγές των έργων της συλλογής Κωστάκη. Και εδώ ξεπεράστηκε ο τυπικός επαγγελματισμός: είδαμε τουλάχιστον τέσσερις φορές δοκιμαστικά των ίδιων τυπογραφικών έως ότου καταλήξουμε στην πιστότητα. **Μολογώ πως - ενώ έχω συνεργαστεί έως τώρα με πολύ καλούς τυπογράφους - δεν έχω ξανασυναντήσει τυπογράφο που να δείχνει τόσο μεγάλο ενδιαφέρον για την ακρίβεια της τυπωμένης εικόνας.**

■ Πως υποδέχτηκε το κοινό του Παρισιού τα έργα της συλλογής δεδομένου ότι πρόκειται για έργα όχι ευρέως γνωστά;

Το κοινό του Παρισιού είναι ένα από τα πιο φιλότεχνα και συνεπώς από τα πιο "δύσκολα" κοινά στην Ευρώπη. Ας μην ξεχνούμε ότι το Παρίσι ήταν το κέντρο των εικαστικών τεχνών για εκατό και πλέον χρόνια, από τα μέσα του 19ου έως τα μέσα του 20ού αιώνα. Στο Παρίσι γεννήθηκαν πολλά κινήματα του μοντερνισμού και βρήκαν έδαφος οι ευρωπαϊκές πρωτοπορίες. Ωστόσο, στο ιστορικό κέντρο των τεχνών, η ρωσική πρωτοπορία ποτέ δεν παρουσιάστηκε σε εξειδικευμένη έκθεση. Οι Γάλλοι γνωρίζουν καλά ορισμένες μεμονωμένες περιπτώσεις καλλιτεχνών, όπως τον Καζμίρ Μαλέβιτς, τον Αλεξάντρ Ρότσενκο (ιδίως το φωτογραφικό του έργο), τον Μιχαήλ Λαριόνοφ και τη Νατάλια Γκοντσαρόβα, δε γνωρίζουν, όμως, το έργο πολλών άλλων σημαντικών δημιουργών, όπως του Ιβάν Κλιουν, της Λιουμπόβ Ποπόβα, του Γκούσταβ Κλούτσις, του Ιβάν Κουντριάσοφ κ.ά. Αυτό είναι και το ενδιαφέρον στοιχείο της έκθεσης, έτσι όπως προβλήθηκε από τους ίδιους τους Γάλλους. Χαρακτηριστικά τονίστηκε ο **υψηλής ποιότητας εκπαιδευτικός χαρακτήρας της συλλογής, τόσο σε ότι αφορά τα πολλά κινήματα της περιόδου της ρωσικής πρωτοπορίας, όσο και τον εμπλουτισμό γνώσεων με νέα ονόματα δημιουργών.** Εάν κρίνω από τις τεράστιες ουρές έξω από το μουσείο Μαγιόλ την πρώτη ημέρα μετά τα εγκαινία, από το γεγονός ότι 1000

κατάλογοι πουλήθηκαν την πρώτη κιόλας ημέρα, καθώς και από το ότι ήδη μας έχουν ζητήσει παράταση τριών εβδομάδων για την λήξη της έκθεσης (που κανονικά θα έληγε στις 2 Μαρτίου!), θα πρέπει να είναι από τις πιο επιτυχημένες εκθέσεις αυτής της περιόδου στο Παρίσι.

■ Παρούσα στα εγκαινία ήταν και η κόρη του Κωστάκη. Ποιες εικόνες και τι συναισθήματα σας μετέφερε;

Ήταν μεγάλη η επιθυμία της κυρίας Αλίκης Κωστάκη να πραγματοποιηθεί μια έκθεση της συλλογής στο Παρίσι. Το επιθυμούσε και ο ίδιος ο Γιώργος Κωστάκης ο οποίος στη δεκαετία του 1980 είχε κάνει αρκετές απόπειρες, χωρίς όμως αποτέλεσμα. Ένας άλλος συναισθηματικός λόγος που συνδέει την κυρία Κωστάκη με το Παρίσι είναι το γεγονός ότι σήμερα ζουν εκεί πολλοί Ρώσοι καλλιτέχνες της δεκαετίας του 1960, φίλοι του συλλέκτη από τα χρόνια της Μόσχας. Είναι όλοι τους γνωστοί καλλιτέχνες σήμερα: ο Έρικ Μπουλάτοφ, ο Βλαντίμιρ Γιανκίλεφσκι, ο Ολέγκ Τσελκόφ, ο Έντουαρντ Στέινμπεργκ, ο Όσκαρ Ράμπιν και άλλοι. Για το λόγο αυτό, μαζί με την έκθεση, ξεκινήσαμε στο Παρίσι και μια ακόμη παραγωγή: την προετοιμασία ενός ντοκιμαντέρ με θέμα το συλλέκτη Κωστάκη. Η ταινία θα περιλαμβάνει οικογενειακό αρχειακό υλικό και συνεντεύξεις από ανθρώπους που τον γνώριζαν καθώς και πρωτότυπες λήψεις στη Μόσχα, στο Παρίσι, στη Νέα Υόρκη, στη Στοκχόλμη, στη Ρώμη. Σκηνοθέτης είναι ο Πέτρος Σεβαστιόγλου και η αρχή έγινε στο Παρίσι.

■ Υπάρχουν σκέψεις για μεταφορά έργων της συλλογής Κωστάκη και σε άλλες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες;

Περίπου 65 έργα (πίνακες, σχέδια και αρχειακό υλικό) θα ταξιδέψουν τον Φεβρουάριο του 2009 στο Λονδίνο για την έκθεση "Ποπόβα - Ρότσενκο: ορίζοντας τον κονστρουκτιβισμό". Η έκθεση θα πραγματοποιηθεί στην Tate Modern και θα παρουσιαστούν, μαζί με τα έργα της συλλογής Κωστάκη, πολύ σημαντικά έργα από περιφερειακά μουσεία της Ρωσίας, πολλά από τα οποία ταξιδεύουν στην Ευρώπη για πρώτη φορά. Η έκθεση θα μεταφερθεί τον Μάιο του 2009 στη Μονή Λαζαριστών και στη συνέχεια στο μουσείο Reina Sofia της Μαδρίτης. Η έκθεση "Lost Vanguard Found: σύνθεση αρχιτεκτονικής και τέχνης στη ρωσική πρωτοπορία" που ήταν μια παραγωγή του Κ.Μ.Σ.Τ. (τόσο οικονομικά όσο και από πλευράς καλλιτεχνικού και επιστημονικού σχεδιασμού και συντονισμού) με συνεργάτες από τις ΗΠΑ και τη Μόσχα, κέρδισε τις καλύτερες εντυπώσεις από τη διεθνή μουσειακή κοινότητα. Ο σχεδιασμός του καταλόγου έλαβε πολύ θετικά σχόλια και έχει μεγάλη ζήτηση ενώ η ίδια η έκθεση ξεκινά μια περιοδεία στην οποία περιλαμβάνεται και πάλι η Γαλλία, η Ολλανδία, η Μαδρίτη και η Βαρκελώνη, ενώ τέλος, η έκθεση θα παρουσιαστεί στις

αρχές του 2012 στη Βασιλική Ακαδημία του Λονδίνου. Μεγάλες εκθέσεις της συλλογής ετοιμάζουμε και για το 2011 στο Botin Foundation της Ισπανίας και στο Μουσείο Στέντελικ στο Άμστερνταμ.

■ Παραμένει τελικά «μυστήριο» για τους Θεσσαλονικείς η συλλογή Κωστάκη; Θεωρείτε ότι την έχουν δει σ' ένα σημαντικό ποσοστό της;

Η συλλογή έχει παρουσιαστεί στη Θεσσαλονίκη στο μεγαλύτερο ποσοστό της και φυσικά θα εξακολουθήσει να παρουσιάζεται μεθοδικά και συστηματικά. Υπάρχουν μικρά σχέδια που για να παρουσιαστούν χρειάζονται τα κατάλληλα συμφραζόμενα. Λόγου χάριν στην έκθεση "Lost Vanguard Found" παρουσιάσαμε περίπου 100 σχέδια για πρώτη φορά. Ασφαλώς μεγάλο μέρος των φιλότεχνων της πόλης έχουν δει τη συλλογή Κωστάκη. Δυστυχώς, όμως, ο αριθμός των φιλότεχνων της Θεσσαλονίκης είναι απογοητευτικά περιορισμένος. Κι αυτό δεν είναι μυστήριο, είναι μια πραγματικότητα που οφείλουμε να αλλάξουμε. Χρειάζεται στρατηγική συντονισμένη με τη συνεργασία των μουσείων, των σχολείων, των δημοσιογράφων, των επίσημων φορέων. Θέλει κόπο και χρόνο. Η συνήθεια των κεντροευρωπαίων να επισκέπτονται με τις οικογένειές τους και τους φίλους τους τα Σαββατοκύριακα τα μουσεία πρέπει να έρθει και στη Θεσσαλονίκη. Τα μουσεία σήμερα δεν είναι αυτά που ήταν πριν από είκοσι χρόνια. Είναι πολύ πιο φιλικά στους επισκέπτες και προσφέρουν πλήθος από δυνατότητες, διαθέτουν χώρους αναψυχής, καφέ, πωλητήρια, αίθουσες προβολής, βιβλιοθήκες, οργανωμένες ξεναγήσεις, εκπαιδευτικά προγράμματα... Ιδιαίτερα το εκπαιδευτικό πρόγραμμα "Το Μουσείο Πάει Σχολείο" που το Κ.Μ.Σ.Τ. εφαρμόζει ήδη από πέρυσι, στοχεύει στην εξοικείωση των μαθητών με τις εκθέσεις και τις δραστηριότητες του μουσείου. Για να επιστρέψω, δε, στη συλλογή Κωστάκη, πιστεύω πως η έκθεση "Ποπόβα - Ρότσενκο: ορίζοντας τον κονστρουκτιβισμό" που θα μεταφερθεί τον επόμενο Μάιο από την TATE Modern στο Κ.Μ.Σ.Τ. στη Μονή Λαζαριστών, θα προκαλέσει ένα νέο κύμα επισκεπτών οι οποίοι θα διαπιστώσουν την αξία της συλλογής Κωστάκη μέσα από τη σχέση και τη σύγκρισή της με άλλα σημαντικά έργα της περιόδου της ρωσικής πρωτοπορίας.

■ Πότε, εκτιμάτε, πως θα σας παραχωρηθεί και επίσημα η Υφανέτ από το υπουργείο Πολιτισμού; Η ΥΦΑΝΕΤ έχει αγοραστεί από το Υπουργείο Πολιτισμού. Το μουσείο μας έχει απόλυτη ανάγκη από έναν εκθεσιακό χώρο διεθνών προδιαγραφών για να στεγάσει τόσο τη συλλογή Κωστάκη όσο και τις πλούσιες δραστηριότητές του. Ελπίζω να προχωρήσει σύντομα η τεχνική μελέτη και στη συνέχεια να υπάρξει μια αρχιτεκτονική μελέτη αντίξια της σημαντικής συλλογής που θα στεγάζεται στο νέο κτήριο του μουσείου. Αυτή τη στιγμή είμαστε ένα πολύ δραστήριο μουσείο με εξαιρετικά ελλείψεις

χώρους που μας εμποδίζουν να αναπτύξουμε τη δράση μας.

■ Πόσο δυσχεραίνει την ομαλή λειτουργία του ΚΜΣΤ το γεγονός ότι από τις 9 Ιουνίου δεν έχει οριστεί νέο διοικητικό συμβούλιο;

Χωρίς διοικητικό συμβούλιο το μουσείο λειτουργεί "από κεκτημένη ταχύτητα" δεδομένου ότι ως καλλιτεχνική διευθύντρια υλοποιώ τις υπάρχουσες αποφάσεις και τον ήδη εγκεκριμένο καλλιτεχνικό προγραμματισμό ο οποίος, βέβαια, έχει ημερομηνία λήξης. Ως εκ τούτου, ελπίζω να οριστεί σύντομα το διοικητικό συμβούλιο του μουσείου.

■ Ποιες άλλες δράσεις προγραμματίζει το ΚΜΣΤ στο άμεσο μέλλον;

Το Κ.Μ.Σ.Τ. εγκαινιάζει στις 17 Δεκεμβρίου το Εικαστικό Πανόραμα 3 σε επιμέλεια της Χριστίνας Πετρυνού. Είναι μια θεσμική διοργάνωση που βασίζεται στην ετήσια καταγραφή της σύγχρονης εικαστικής παραγωγής στην Ελλάδα και τεκμηριώνεται στη θυγατρική ιστοσελίδα του μουσείου μας www.visualarts.gr. Προσπαθούμε να συμπληρώσουμε με τον τρόπο αυτό το κενό που υπάρχει και διεθνώς στην πληροφορία για τη σύγχρονη τέχνη στη χώρα μας. Βεβαίως, προχωρούμε ολταχώς και για την 2η Μπιενάλε Σύγχρονης Τέχνης η οποία θα εγκαινιαστεί στις 22 Μαΐου 2009 και θα έχει το γενικό τίτλο "Πράξις". Πρόκειται για ένα μεγάλο διεθνές εικαστικό φεστιβάλ που θα έχει διασπορά στην πόλη της Θεσσαλονίκης, θα περιλαμβάνει πολλές εκθέσεις και άλλες παράλληλες δράσεις και θα παρουσιάσει έργα από 100 και πλέον καλλιτέχνες απ' όλο τον κόσμο. Επιμελήτριες της 2ης Μπιενάλε είναι η Bisi Silva από τη Νιγηρία, η Gabriela Salgado από την Αργεντινή και η Συραγώ Τσιάρα, διευθύντρια του Κέντρου Σύγχρονης Τέχνης Θεσσαλονίκης. ■

Η έκθεση "Ποπόβα - Ρότσενκο: ορίζοντας τον κονστρουκτιβισμό" που θα μεταφερθεί τον επόμενο Μάιο από την TATE Modern στο Κ.Μ.Σ.Τ. στη Μονή Λαζαριστών, θα προκαλέσει ένα νέο κύμα επισκεπτών οι οποίοι θα διαπιστώσουν την αξία της συλλογής Κωστάκη μέσα από τη σχέση και την σύγκρισή της με άλλα σημαντικά έργα της περιόδου της ρωσικής πρωτοπορίας

Η ΥΦΑΝΕΤ έχει αγοραστεί από το Υπουργείο Πολιτισμού. Το μουσείο μας έχει απόλυτη ανάγκη από έναν εκθεσιακό χώρο διεθνών προδιαγραφών για να στεγάσει τόσο τη συλλογή Κωστάκη όσο και τις πλούσιες δραστηριότητές του

Χωρίς διοικητικό συμβούλιο το Μουσείο λειτουργεί "από κεκτημένη ταχύτητα" δεδομένου ότι ως καλλιτεχνική διευθύντρια υλοποιώ τις υπάρχουσες αποφάσεις και τον ήδη εγκεκριμένο προγραμματισμό ο οποίος, βέβαια, έχει ημερομηνία λήξης